

- Bir komünitede etkinlik ve sayı bakımından fazla olan türlere **baskın tür** denir. Komünitelere genellikle baskın türün ismi verilir.

-Örneğin, **meşelerin** baskın olduğu ormanlara **meşe ormanı** adı verilir. Kara yaşama birliklerinde çok sayıda baskın tür bulunduğu ise baskın türlerin genel özelliklerine göre isimlendirme yapılır. Örneğin, tropikal yağmur ormanları gibi.

-Belirli bir bölgede uzun bir zaman içinde türlerin aşamalı olarak birbirlerinin yerini almalarına **süksesyon (ardıllık=sıralı değişim)** denir. www.biyolojiportali.com

-**Süksesyonlar birincil ve ikincil süksesyon olmak üzere iki grupta incelenir.**

1. Birincil Süksesyon: Üzerinde canlı bulunmayan bir ortama canlıların yerleşmeye başlamasıyla gerçekleşir. Çıplak kayalar, buzulların olduğu sahalar, taş ocakları, kum tepeleri, yeni lav akıntıları, suyu ekilmiş gollerin taban kısımları, yeni oluşmuş adalar birincil süksesyonun başlayabileceği alanlardır.

-Birincil süksesyonda; liken, yosun, ot, funda, çalı ve ağaç evreleri sıralı bir değişim gösterir.

Birincil süksesyondaki sıralı değişim;
Liken→yosun→ot→funda-çalı→ağaç

-**Liken evresinde;** hiçbir canlının bulunmadığı kaya, kum, çakıl gibi ortamlarda likenler gelişir. Likenler, çıkardıkları salgılarla ortamın topraklaşmasını sağlar.

-**Yosun evresinde;** likenler rekabeti kaybeder. Yosunlar ortamı nemlendirir. Omurgasızlar buraya yerleştiğinde ölü organizmaların çürümesiyle toprak kalitesi artar.

-**Ot evresinde;** ortama yerleşen otsu bitkiler yosunlara karşı rekabeti kazanır. Zamanla ot evresinde otlarla beslenen hayvan çeşitliliği artar.

-**Funda-çalı evresinde;** otsu bitkiler rekabeti kaybeder. Ortama funda, yaban mersini, böğürtlen gibi çalı toplulukları yerleşir. Hayvanlar aracılığıyla büyük ağaçların tohumları taşınır.

-**Ağaç evresi;** funda-çalı evresinin sonuna doğru başlar. Büyük ağaçlar altında çok sayıda hayvan türleri ve küçük bitkiler bulunur.

-Ortam şartları anormal derecede değişmedikçe dengeli ve olgunluğa erişmiş bir komünite meydana gelir. Buna **klimaks** denir.

Taşlık -Liken -Yosun -Ot Funda, çalı Ağaç Alan

Şekil: Birincil süksesyon

2. İkincil Süksesyon: Daha önce üzerinde bir komünitenin bulunduğu toprak yapısı bozulmadan aşırı otlatma, kesim, yangın gibi nedenlerle bozulmuş ortamlarda yeni komünitelerin gelişmesidir.

-Örneğin orman yangınlarından sonra ilgili bölgenin kendini tamir etmesi.

- Bu süksesyonda toprak yapısı bozulmadığı için liken ve yosun evresi yaşanmaz.

-İkincil süksesyonda toprak yapısı bozulmamıştır.

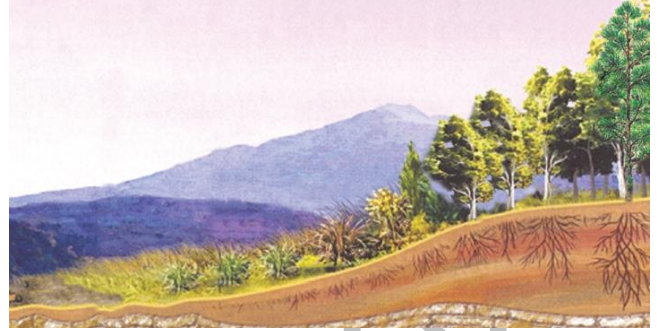
-Bu alanlardaki öncü türler, bir yıllık otsu bitkilerdir.

-Otların yerini kısa sürede bodur, çalimsı bitkiler alır.

-Çalı evresinin sonuna doğru ortama büyük ağaçlar yerleşmeye başlar.

-Son evrede orman ağaçları çalılarının çoğunun yerini alır.

İkincil süksesyondaki sıralı değişim;
Bir yıllık otsu bitkiler→ Bodur, çalimsı bitkiler→Büyük ağaçlar

Görselde sırayla: Bir yıllık otsu bitkiler, Bodur ve çalimsı bitkiler, Büyük ağaçlar, Orman ağaçları

Şekil: İkincil süksesyon

Bir alanda birincil ve ikincil süksesyon sürecinin yaşanabilmesi için sırayla gerçekleşmesi gereken durumlar:

1– Bitkiden arınma: Ekolojik süksesyon sürecinin işleyebilmesi için ilk şart, alanın daha önce canlılar tarafından işgal edilmemiş olması veya o alanın çeşitli müdahalelerle mevcut bitkilerden arındırılmış olması gerekir.

2– Göç ve yerleşme: İkinci şart, (çıplak) alanın yeniden ilk göç eden bitkilerle (öncü bitki) başlayarak çeşitli bitkilerce işgal edilmesidir. Göçlerle gelen bitkilerin bir kısmı alana yerleşir, bir kısmı da rekabette başarılı olamadığı için yok olur.

3– Ortamın değişmesi: Yerleşen bitkiler ve hayvanların etkisiyle toprağın fiziksel ve kimyasal özellikleri değişir.

4– Rekabet: Toprak yapısındaki değişiklikler sonucunda mevcut bitkiler arasında her bakımdan rekabet başlar. Rekabeti kazanan bitkiler o alana hakim olur.

5– Klimaks: Komünitede hakim olan türler arasında denge söz konusudur. Komünite klimaks evresinde bölgesel iklim ve diğer çevre faktörleriyle az çok dengededir. Dolayısıyla klimaks komüniteler kendi kendine yeterli durumdadır ve dışarıdan önemli bir müdahale gelmediği sürece komünite bu kararlı durumunu sürdürür.

Bir komünite, uzun süre değişmeden kalıyorsa bu komünite klimaks hâline gelmiştir.

www.biyolojiportali.com

BİR SORU

Buzulların çekilmesi sonucu, buzulların taşıyıp yığıldığı çakıl ve kum birikintilerinden canlılığın başladığı gözlenmiştir.

Canlılığın başlaması ve devam etmesi sürecinde;

I. Likenler

II. Yosunlar

III. Çalılar

IV. Otlar

V. Ağaçlar

hangi sırayla süksesyona uğramıştır?

ÇÖZÜM: Çakıl ve kum yığını üzerinde canlı bulunmayan bir alandır. Burada canlılığın başlaması birincil süksesyon ile gerçekleşir. Birincil süksesyondaki sıralı değişim;

Liken→yosun→ot→funda-çalı→ağaç

şeklinde olduğundan sıralama da; **I-II-IV-III-V** şeklinde olacaktır.